

Šetnja, koračanje radi koračanja, jeste udovoljenje prohtevu tela i duha da ne budu u službi, no namenjeni isključivo sebi. Ona je neuslovljeno stanje čovekova bića. Odziv porivu toga bića, podsticaju koji dolazi iznutra, iz gluve krvi, slepe kosti i duha u bludnji.

Njena suština je presudno određena odsustvom cilja, u čijem je temelju poslovnost, dakle obaveza, ili želja, dakle potreba. Budući lišena htenja, rasterećena je i sumnje u svoj ishod.

Besciljno lunjajući onom istom ulicom kojom, inače, žurite na rad i lomitate se s posla, — vi ostvarujete šetnju. Odnosno, hitajući nekamo, krećući se u htenju, odrekните se cilja i — zateći ćete se u šetnji. Zato ne čudi što poštar, kurir, vodiči i, uopšte, ljudi kojima je kretanje posao imaju, u stvari, neišetana tela. Upregnuta u službu, njihova tela su podjarmljena i izrabljena. Između zapostavljenosti njihovih i tela ljudi koji se veoma malo kreću i nikada ne šetaju — postoji bitna razlika: tela prvih su ponižena, a potonjih još uvek imaju očuvano dostojanstvo. Šetnja je, prema tome, ostvarenje punog dostojanstva tela.

Izuzetnost prirode šetnje nije samo u tome što je ona kretanje lišeno cilja. Šetnja je određena i potpunom oslobođenošću od svega spoljnog, ograničenja i uslova, ali i svojevršnom rasterećenošću same sebe. Ne može se šetati putom koji su vam drugi odredili, pa ni onim koji ste sami sebi nametnuli, nego jedino onom nepredvidljivom stazom koju je — po svom nemuštom, beslovesnom prohtevu — sama šetnja izabrala.

Može se koračati, ali ne i šetati ivicom ponora. Šetnju onemogućava pritisak upaničene svesti, rastura je preka potreba da telo bude usredsređeno na oprez i upućeno na veštinu. Šetnja je, naprotiv, lagodna opuštenost i omamljujuća samozaboravljenost tela i duha čini se, naime da čista i gusta šetnja nije ona koja neprestano ima na umu lepotu svoje neopterećenosti, čar svoje „izlišnosti“, dakle ona koja sebe promišlja. Jer, poput biljke koja je negovanjem oplemenjena do istančanosti prirode, pri čemu gubi svoju prvotnu životnu žilavost, takva osamosveščena šetnja, iako oslobođena svega što je izvan nje, opterećena je samom sobom.

Dovoljno je da se spolja u nežan i osetljiv organizam šetnje natruni tek mrvica stranog joj sadržaja, pa da se ona umah, pre no što mi to zapravo i primetimo, razbije i rasprši. Na primer, dok polazite u šetnju i već prekoračujete prag — u onom trenu u kojem tek što se niste domogli njene slatke omame — da vam ukućani, prostodušno i bez slutnje da vam nanose grubu nepravdu, kažu: „Kad već ideš, kupi usput hleba“. Ili, pak, dok usamljeni šetate međ drvećem, po obali, da vas slučajno opazi i, obradovan, čineći nevin zločin, vikne prijatelj, i tako vas dozove iz šetnje, a k sebi, odnosno u svet od kojeg ste do maločas upravo u šetnju bili sklonjeni, izdavljeni. Pa i od ovih nezatnije povrede mogu biti pogubne, kao, recimo, kada se, spira-

O ŠETNJI

Kretanje je jedina istina.
(„Glumac“ u Bergmanovom filmu „Lica“)

jući sa sebe kužni talog svakodnevnice bistrim spokojem šetnje, prenete spazivši da ste pobudili bezrazložnu ljubopitljivost nekog prolaznika. Vi ste najednom otrežnjeni srđžbom što vas bez ikakva prava ometa u samotnom činu koji ne trpi radoznalost svedoka. Jer, ako ste posmatrani, i protiv svoje volje, ma i ne-svesno morate voditi računa o onome što

radite i kako to radite. A time se šetnja, ta nepromišljenost i neusredsređenost, ta samozaboravljenost i opuštenost potpuno poništava.

Razumljivo je što se šetnja po nalogu lekara, iako najisključivije namenjena telu i duhu bolesnika, javlja kao izvitoperena priroda prave šetnje. Istinska šetnja je dobrovoljna, zapravo svojevoljna, a ova, pak, nametnuta spolja, propisana i obavezna, određena normama, dozirana. I, dok je ona prva komotna i opuštena, laka i lagodna, samozaboravljena i „nesuvisla“, ova druga je prožeta dubokom svešču o svojoj svrsishodnosti, a time neminovno izložena i sumnji u svoj rezultat. Upravo ojačana vera u lekovitost šetnje uvećava u bolesniku odgovornost pri ulasku u nju, odnosno osećaj duboke krivice u slučaju njenog neizvršenja. Krivice i pred drugima i pred samim sobom, jer budući jednom svesno data i još svesnije prihvaćena, ona je obaveza prema drugima, a još više prema samome sebi. Zdravo telo priuštava sebi šetnju radi nasiade, a šetnja po nalogu lekara, kao deo mera za ozdravljenje, „uzima“ telo da bi ga negovala i zaceljivala. Pretvarajući se u rugobu šetnje — u namet, odgovornost, sumnju, strah i krivicu — šetnja po nalogu lekara time istovremeno izneverava i dobronamerna nastojanja lekara i bolesnika, dajući rezultate oprečne željenim i očekivanim.

Tanani su i rubovi koji opkoljavaju šetnju, sažimaju u celini njen prhk sadržaj, razgraničavajući ga od sadržaja ostalog šetačevog života i od sveta. Godinama čika doktor Mitar Vasiljev i njegova supruga Dafina neizostavno utorkom i petkom uveče izlaze iz kuće i kreću lagano, nogu pred nogu, doista šetajući, ali strogo jednosmerno i s čvrstom rešenošću da se dogejaju iz Školskog sokaka u Plac, gde je bioskop, pa da, ne pitajući za naslov filma i ne gvirnuvši u izlog sa reklamnim fotografijama uđu unutra i zure u platno odsutnim ili dremljivim okom. Teško da bi iko u činu doktora i njegove supruge mogao razlučiti čistu šetnju od odlaska u bioskop. To jest, ponekad je nemoguće sagledati tu meku i neopornu granicu kroz koju u šetnju nahrupljuje tuđ joj život i preko kojih se šetnja izliva u stvarnost koja nije njena.

Po svojoj omogućenosti dokolicom, po tome što joj je poriv i smisao u njoj samoj, najzad po onoj jasnoj izdvojenosti iz stvarnosti i odeljenosti od sveg ostalog šetačevog života, šetnja se približava igri. I šetnja i igra jednako su prožete lagodnošću, obe pružaju užitak. Istovetna im je i dobrovoljnost pristanaka, šetača na šetnju, igrača na igru. Ali, upravo tu se javlja i suštinska razlika među njima, koja se ne da premostiti. Dok šetačeva dobrovoljnost podrazumeva pristanak na šetnju bez uslova, igračeva podrazumeva pristanak na igru sa pravilima. Odredimo li šetnji uslove: odavde — donde, sa ovakvim stavom tela i ruku, sa onakvim držanjem nogu, — zaista ćemo imati pravilo, red, sistem, ali dobićemo marš, i paradu, dakle baš ono što je suprotno šetnji. A, naprotiv, kažemo li

pri ulasku u igru: može i ovako i onako, kako ti volja, — igra će se potpuno obezmysliti i rasuti. Staviše, onaj koji potajno krši pravila, narušavajući igru drugima, u celosti je krade, oduzima samome sebi, unoseći u igru zbilju, i to zbilju zla. Pravila koja igru čine jedino mogućom, potpuno onemogućavaju šetnju.

Šetnja jeste zbilja, ali ona što je ne samo izbavljena iz negvi prinude, nego je i uzneta nad sva, pa i sopstvena pravila i zakone.

U činu šetnje ima nečega od umetničkog akta. U tom odsustvu praktične korisnosti, u „larpurlartističnosti“ toga koračanja radi koračanja, u savršenom dosluhu zamaha tela sa gibanjem duha, u toj ravnomernosti ritma koji iz nje izvire i njome je određen, u „stilizovanom“ skladu čitave šetačeve pojave kao celine u dubokoj unutrašnjoj ravnoteži, — prepoznamo bitne osobine umetničkog dela. Pa i svojevrsna samozaboravljenost šetnje ravna je onoj „nesvesnosti“ umetničkog procesa, koji je čist i pun samo ako je umetnik zaronjen u stvaralačku „igru“ i ne izlazi iz nje da bi, sa strane, iz daljine, osmotrio umetninu, „spolja“ joj pridavajući oblike i značenja. U izvesnim svojim vrednostima, šetnja ispoljava dosledniju umetničku prirodu od umetničkog dela. Umetnina se raspinje međ oprečnim težnjama da prikaže nešto i pokaže sebe. Čak i ona dela koja su odlučna u nameri da pokažu samo sebe, još uvek računaju na posmatrača i slušaoca, dakle na nešto što je izvan njih, te se, usled toga, javljaju kao nedovoljna po sebi i za sebe. A šetnji saučesnik nije potreban, a svedok, posmatrač, kao što smo videli, poništava je. Šetnja se, dakle, iskazuje kao samodovoljan jer potpuno dogotovljen, savršen umetnički gest života.

Šetnja najvernije pokazuje sliku šetačeve prirode, njegovog bića koje je, inače, potisnuto pred obavezom kada je u poslu, a takođe izobličeno i željom kada hrli u zabavu ili ka ljubavi. U šetnji nesputano, prepušteno sebi, najzad osamljeno, bez svedoka, te tako i bez zazora, to biće se pomalja iz kutova u koje je bilo ustuknulo, budi se i rastvara, razliva šetačevim telom, naliva do vrha svaki njegov ud i, ogoljeno, zrači iz kroka i gesta, iz čitavog tela u pokretu.

Šetnja je čin oslobođenog čoveka, njegov dostojanstven, pun i samodovoljan život. Šetnja je ono kretanje koje je izraz više stvarnosti. Istina koja se, iako očigledna, neprestano potvrđuje, a dovođa se u sumnju tek u meri u kojoj se može osporavati postojanje samoga života.

MOMČILO POPADIĆ

MARTOVSKE IDE

I

Brda. Godišnja doba. Zračne struje.
Plać djece. Govorenja.
Košulje na vjetru.
Žena i nevremena skupa; oni.
Uobičajene nostalgije.
Male zaboravljive životinje u konjskoj ljubavi u bijegu.
Povijest.
Autobusi s mirisom znoja, patnje i ravnodušnosti. Sve to.
Plać djece. Govorenja.
Uobičajene nostalgije.

II

U godini vladavine Sunca, neuračunljivo, neočekivano zvanje.
Razni prolaznici. Razgovori i međuriječja.
Nemogućnost postojane tlapnje.
Smrti.
Rekviziti krivovjernih.
Patareni.
Nesložne metafore.
Metež.

Napjev:
probudi se moja draga
vrijeme nam je glas izjelo
grudi će nam usahnuti
probudi se draga moja... itd.

III

en été comme en hiver...
J. P.
Ništa od cijelog tog čekanja, ništa od nade. Raznobojne strasti i tihe dosade puti. Malo žestokih zagrljaja. Još malo manje znoja.
Zatim praznoslovlja.

A ljubavnički ježuri kao krugovi na vodi.
Potonuli kamen.
Glavosjeci. Plač djece i naricaljke.
Sestra. Brat.
Ljiljan u dolu.
Nikad okončano, nikad doživljeno
blagostanje u dubokim jarugama tijela,
u pustopoljinama.
Praznoslovlja.

IV

Rezači loze pjevaju u sebi proklete
zabranjene pjesme. Pjesme obješenih.
Pjesme osuđenih
Pjesme s mirisom lažna baruta.
S planine silaze ranjenici iz davnih
ratova, neočekivani, zaboravljeni,
licemjerno slavljani, ostavljeni. S nešto
malo bijesa u očima.
Rezači loze, osupnuti, ali načas,
nastavljaju svoj tvrdoglavi zanat, zanat
pritajenih bezumnika, zanat ostrvljenih.
Stari zanat.
Napjevi se udaljuju.

V

Povjerujem katkad u te noćne sumnje,
povjerujem katkad U SVE TO, a znam,
pouzdan, da ništa od toga, da je sve to
onako.
Glavoboljno vrijeme, južine, teške već
poznate i često (na žalost) upotrebljavane
magle pometu me. Zavedu. Znam međutim
da ništa od toga ne može biti, ništa
postojano. Tako budem pjan od sna.
Površno.

To je vjerovanje kao ugaslo rumenilo
otoka, kao uhvaćena riba.
Da se je pokajati.
Da je znati.
Napjev:
probudi se moja draga
vrijeme nam je glas izjelo
grudi će nam usahnuti
probudi se draga moja... itd.

VI

Ljekovito vino, rakije od trava
raznovrsnih. Zeleno, zelenožuto i
narančasto. Crveno katkad. Pokatkad.
Napici brižnih matera. Večeri u katunima.
Blejanje zapostavljenih stada. Smrknute
idile i topot otrkavljenih snjegova.
Žene tako žalosne.
Tajovići.
Kako su vremena razna.
Kako smo mlitavi.
Lapot.

VII

Malo žestokih zagrljaja. Premalo. Isuviše
trpnje. Isuviše nade. Isuviše drugih,
isuviše tuđih, isuviše površnih popuštanja,
isuviše svega.
Valjalo bi zabraniti romantičare.
Ukinuti ih iz programa.
Usmrtiti.
Drugi nam komadaju patrljke i glodu
divljač.
Drugi nam paljetkuju vinograde.
Drugi nam ljube žene.
Malo nade.
Malo.
Napjev:
probudi se moja draga
vrijeme nam je glas izjelo
grudi će nam usahnuti
probudi se draga moja... itd.